

—
**Quinzenes Jornades
d'Arqueologia
de les Comarques de Girona**
—

QUINZENES JORNADES D'ARQUEOLOGIA DE LES COMARQUES DE GIRONA

Josep Burch
Ramon Buxó
Joan Frigola
Maribel Fuertes
Susana Manzano
Montserrat Mataró

(eds.)

Dades CIP proporcionades per la Biblioteca de la Universitat de Girona

CIP 902(467.13) JOR

Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona (15es : 2020 :
Castelló d'Empúries, Catalunya)

Quinzenes jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona / Josep Burch, Ramon Buxó, Joan Frigola, Maribel Fuertes, Susana Manzano, Montse Mataró (eds.). – Girona : Documenta Universitaria, 2020.
– 1 recurs electrònic (671 pàgines) : il·lustracions, taules, gràfics, mapes.
ISBN 978-84-9984-539-5

I. Burch i Rius, Josep, editor literari II. Buxó i Capdevila, Ramon, editor literari III. Frigola, Joan, editor literari IV. Fuertes, Maribel, editor literari V. Manzano, Susana, editor literari VI. Mataró i Pladelasala, Montserrat, editor literari 1. Excavacions arqueològiques – Catalunya – Girona – Congressos 2. Girona (Catalunya : Província) – Arqueologia – Congressos

CIP 902(467.13) JOR

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; +34 91 702 19 70 / +34 93 272 04 47).

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Girona
Museu d'Arqueologia
de Catalunya

Universitat de Girona

Ajuntament de
la Comtal Vila de
Castelló d'Empúries

**MUSEU
HISTÒRIA
MEDIÉVAL**
DE LA CURIA-PRESO, s. XIV
Castelló d'Empúries

Edita: Generalitat de Catalunya, Museu d'Arqueologia de Catalunya, Universitat de Girona

Edita: Documenta Universitaria

© dels textos i de les imatges: els seus autors

© de la imatge de la coberta: *Matriu de segell*, MHMCE

Dipòsit legal: GI-1.229-2020

ISBN: 978-84-9984-539-5

Castelló d'Empúries, octubre de 2020

In memoriam

GABRIEL ALCALDE I GURT

Gabriel Alcalde i Curt (1958-2019): Una vida intensa

L'octubre de 1975 vaig conèixer en Gabriel Alcalde a l'antic Col·legi Universitari de Girona, a l'edifici del Seminari. Era l'any posterior a l'aprovat general, provocat per la inestabilitat política del final del franquisme. En aquell curs vam coincidir un seguit de companys interessats en l'arqueologia: en Joan Oller, company d'en Gabi ja des de l'institut a Olot, en Josep Maria Llorens, la Maria Teresa Genís, en Jordi Barris i jo mateix. Eren temps convulsos i de canvis, en l'arqueologia també, però il·lusionants. En arqueologia s'estaven produint transformacions importants, s'encetava el camí cap a la professionalització, l'arqueologia oficial en base al treball en el territori dels aficionats, que havia donat resultats des de començaments del segle XX, estava donant senyals inequívocs d'esgotament i de canvis transcendents. La punta de llança dels canvis no va ser només el fet dels estudis universitaris, sinó l'avançament cap a l'especialització, cap l'aplicació de noves tècniques i metodologies, que implicaven una dedicació en exclusiva. La demarcació de Girona va ser senyera en aquest camí, conduïda per una generació irrepetible (Josep Maria Nolla, Narcís Soler, Xavier Nieto, Aurora Martín, Enriqueta Pons, Pep Tarrús) i amb grans jaciments de referència: Empúries, Vilauba (on es va introduir el mètode Harris), Ullastret, La Fonollera, Puig Castellet i l'Arbreda (difusora del mètode Laplace i de les especialitzacions en microfauna, palinologia, antracologia, malacologia, carpologia, indústria òssia...). Aquells joves i els d'altres cursos amb el que van conèixer, es van formar en aquell ambient innovador, creatiu i extraordinàriament vital. I en Gabi va ser un dels elements més implicats.

Ben aviat entrà a formar part de l'equip de l'Arbreda i encetà la seva especialització en microfauna, que el va dur a fer la seva tesi de llicenciatura sobre els micromamífers en aquest jaciment del Paleolític Mig i Superior. Per reforçar la seva formació va fer el DEA (Diploma d'Estudis Avançats) a l'Escola Pràctica d'Estudis Superiors de París. De mica en mica i sense abandonar el Paleolític, el seu interès es decantà cap l'Epipaleolític i el Neolític (La Bauma del Serrat, Plansallosa, Cova S'Espasa, la Prunera, la Rodona, La Dou). Va excavar a Síria (El Tlel, Tell-Halula).

Però personalment crec que la proposta més revolucionària a nivell científic fou el projecte de la cova 120, del qual ell va ser l'ànima. Es tractava d'una proposta arqueològica autogestionària, probablement la única que va perviure durant un bon grapat d'anys en el nostre entorn científic. L'experiència va ser altament enriquidora per totes aquelles persones que en vam formar part. La cova 120 és un jaciment que va des del Paleolític Mitjà a l'Edat del Bronze.

Ben aviat, l'any 1981, en acabar la llicenciatura, va ocupar la plaça de conservador Museu Comarcal de la Garrotxa, i el 1983 en va ser el seu primer director. Aquí naixeria una de les vocacions més sòlides en museologia i patrimoni. La museologia seria la seva altra gran passió, que finalment el duria a ser professor de museologia de la Universitat de Girona i director de l'Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural. Si la seva aportació a l'arqueologia va ser important, l'aportació a la museologia i al patrimoni va ser fonamental. Si en començar parlàvem de que en aquell moments es posaven les bases d'una nova manera de treballar en arqueologia, en patrimoni i museologia va passar el mateix i ell en va ser un dels seus protagonistes. La museologia, com a disciplina acadèmica, neix a finals dels anys 80 i començament dels 90s del s XX, a casa nostra. I ell hi va ser.

També va destacar en altres àmbits com el de la cultura popular i tradicional olotina, amb la que va estar molt compromès en els primers anys des del museu d'Olot i en els temes socials i polítics, no a nivell de càrrecs, però sí a nivell de compromís amb la seva ideologia d'esquerres, propera a l'anarquisme (va ser militant de la CNT). En definitiva, una vida rica, plena i intensa que vaig poder compartir amb ell, tant a nivell arqueològic com museològic i patrimonial.

Gabi, ha estat un orgull ser amic teu i compartir una part del teu viatge vital, sempre viuràs en el meu record.

Josep Manuel Rueda Torres

Índex

Les intervencions en el <i>fossil-Lagerstätte</i> del Camp dels Ninots (Caldes de Malavella) durant el bienni 2018 i 2019	17
Gerard Campeny, Bruno Gómez, Oriol Oms, Pablo Rodríguez-Salgado, Pablo Mateos, Francesc García, Elena Moreno, Federica Grandi, Jordi Agustí	
Prospeccions i sondejos a les parcel·les de les finques Serrallonga i Can Formiga de Brunyola i Santa Coloma de Farners (la Selva)	21
Rafel Rosillo	
El tancament de la Zona Externa del Cau del Roure (Serinyà) l'any 2019	25
Ferran Millan, Julià Maroto	
Les intervencions al Cau del Roure Interior (Serinyà) dels anys 2018 i 2019	29
Ferran Millan, Meritxell Álvarez, Samantha Figueredo, Soraya Belmonte, Julià Maroto	
Les intervencions arqueològiques a la cova de Mollet III durant el bienni 2018-2019 (Serinyà, Pla de l'Estany)	35
Alba Solés, Neus Coromina, Isaac Rufí	
La intervenció arqueològica a la cova d'en Pau (Serinyà, Pla de l'Estany)	39
Manuel Vaquero, Ferran Millan, Julià Maroto	
Nous treballs de recerca al Torrent d'Estremera: prospecció de l'àrea i excavació de la Bauma dels Fadrins (Queralbs, Ripollès)	43
Celia Díez-Canseco, Iván Ramírez-Pedraza, Eudald Carbonell, Carles Tornero	
Novetats del neolític antic i mitjà a la desembocadura del Ter: el conjunt dolmènic de Vilanera (l'Escala, Alt Empordà)	47
Miquel Molist, Dolors Codina, Francesca Pullia, Salvador Pardo, Anna Gómez, Marta Santos	
La Draga, excavacions del bienni 2018-19 (Banyoles, Pla de l'Estany)	51
Rafel Rosillo, Jordi Revelles, Oriol López, Rut Geli, Antoni Palomo, Raquel Piqué, Xavier Terradas, Igor Bgdanovic, Núria Morera, Vasiliki Andreaki, Maria Saña, Àngel Bosch, Ramon Buxó, Júlia Chinchilla, Josep Tarrús	
Línia elèctrica subterrània entre Palol de Revardit i Cornellà del Terri (Pla de l'Estany) 2018	55
Natàlia Colomeda, Almudena García	
Prospecció arqueològica als boscos de Ruàs, muntanya de can Mont i puig de la Creu del Castellar (Calonge, Baix Empordà)	59
Xavier Niell, Jordi Merino	
Intervencions arqueològiques a la Capçalera del Duran i sector de Puigpedrós-Malniu (Meranges, la Cerdanya): estudi territorial d'espais altimontans pirinencs. Campanyes 2018-2019	65
Josep Maria Palet, Lúdia Colominas, Abel Gallego-Valle, Jesús Martínez	
Roc de les Orenetes: reobertura 47 anys després	71
Iván Ramírez-Pedraza, Celia Díez-Canseco, Eudald Carbonell, Carlos Tornero	
Intervenció arqueològica a la cova sepulcral de les Encantades de Martís (2019)	77
Meritxell Álvarez, Samantha Figueredo, Soraya Belmonte, Ferran Millan, Julià Maroto	

Intervenció arqueològica a la Vall de Núria / Coma del Clot (Queralbs, Ripollès) Esther Medina	81
Intervencions arqueològiques al jaciment de la Dou (Sant Esteve d'en Bas, la Garrotxa). Campanya 2019 Maria Saña, Vanessa Navarrete, Alberto García-Piquer, Javier Cámara, Enriqueta Pons, Amaia Agirre, Roger Alcántara, Arnau Brosa, Sandra Picart, Kaveh Pouran, Joaquim Ripoll, Alba Ruiz	85
La necròpolis d'incineració de Vilanera, l'Escala, Alt Empordà Dolors Codina, M. Francesca Pullia, Enric Martí	89
Intervencions arqueològiques a la Muntanya Rodona i el Camp dels Pilans (l'Escala, Alt Empordà), 2019 Ana Delgado, Meritxell Ferrer, Roger Sala, Pedro Rodríguez, Helena Ortiz-Quintana, Aurora Rivera, Lorena Marín, Jordi Calvo, Mateo González	93
Els fossats defensius al poblat iber de mas Castellar de Pontós: resultats de la prospecció geofísica (ERT) al fossat 2 Carles Roqué, Enriqueta Pons, David Soler	99
Les intervencions arqueològiques realitzades a mas Castellar de Pontós (Alt Empordà). Les campanyes 2018 i 2019 Enriqueta Pons, David Asensio, Rafel Jornet, Jordi Moret	103
Consolidació i restauració de les restes trobades en el nucli arqueològic del mas Castellar-Pontós. Anys 2018 i 2019 Borja Gil, Jordi Morer, Enriqueta Pons, David Asensio, Rafel Jornet	107
Prospeccions geofísiques i excavacions arqueològiques al Puig de Serra (Serra de Daró, Baix Empordà) Ferran Codina, Ekhine Garcia-Garcia, Aurora Martin, Laia Muntaner, Gabriel de Prado, Roger Sala, Helena Ortiz	111
Fase I de l'excavació en extensió d'un tram del fossat del Puig de Sant Andreu (Ullastret, Baix Empordà) Ferran Codina, Helena Ortiz-Quintana, Gabriel de Prado, Carles Roqué, Roger Sala	117
Intervencions arqueològiques a la zona istme del Puig de Sant Andreu (Ullastret, Baix Empordà) Maria Carme Belarte, Ferran Codina, Jaume Noguera, Gabriel de Prado, Joan Sanmartí	123
Les intervencions arqueològiques al Serrat del Castellar (Cerdanya) en els anys 2018 i 2019 Jordi Morera, Joan Oller, Oriol Olesti	129
Les intervencions arqueològiques al Castellot de Bolvir (Cerdanya) en els anys 2018 i 2019 Jordi Morera, Joan Oller, Oriol Olesti	133
Control arqueològic al mirador del carrer Uruguai de Llafranc (Palafrugell, el Baix Empordà) Jordi Vivo	137
El turó de Peralada. Intervenció arqueològica al carrer Baixada de la Font, 18-20 (Peralada, Alt Empordà) Jaume Puigredon, Marc Bouzas, Carles Revilla	141
Intervencions a la platja del Moll grec d'Empúries (l'Escala) Anna Maria Puig, Pere Castanyer	145
La intervenció arqueològica al sector nord occidental de la ciutat grega d'Empòrion Pere Castanyer, Marta Santos, Joaquim Tremoleda, Elisa Hernández, Marc Bouzas, Eli Moner, Jaume Puigredon	149
Intervencions al barri hel·lenístic de la Ciutadella (Roses), campanya 2019 Eva Subias, Dolors Codina, José Ignacio Fiz	153
La intervenció arqueològica al c/ del Forn n° 1 (l'Escala, Alt Empordà) Marc Bouzas	157

Les Cabanes o la Roureda (Vilaür, Alt Empordà) Josep Casas	161
Intervenció arqueològica a Can Garrofa (Aiguaviva, Gironès) Esther Medina	167
Un nou sector del sitjar ibèric de Can Serra (Vilobí d'Onyar, la Selva) Joan Llinàs	169
Mas Bussom, Hostalric (la Selva). Prospecció geofísica per delimitació i descripció de jaciment arqueològic Roger Sala, Cornelius Meyer, Pedro Rodríguez, Helena Ortiz-Quintana	173
L'excavació d'espais agraris al territori d'Empúries (nord-oest del massís del Montgrí, Baix Empordà). Campanyes 2016-2018 Josep Maria Palet, Esther Rodrigo, Arnau Garcia-Molsosa	177
A la recerca dels escenaris de la Batalla d'Empòrion (195 aC). Prospeccions i estudis geoespacionals 2017-2019 Jordi Principal, Roger Sala, Pedro Rodríguez, Helena Ortiz-Quintana, Eduard Ble	183
Intervenció relativa a la realització d'una rasa de serveis a la Ciutat Romana d'Empúries (jardins de la <i>domus</i> dels mosaics) Elisabet Moner	189
Excavació del quadre 28000 de la insula 30 de la ciutat romana Joaquim Tremoleda, Marc Bouzas, Jaume Puigredon, Pere Castanyer, Marta Santos, Elisa Hernández	193
<i>Urbs d'Aquae Calidae</i> (Caldes de Malavella, la Selva). Intervenció d'agost de 2018 a la carretera de Llagostera Joan Llinàs	197
La represa de les excavacions arqueològiques a la ciutat romana de <i>Blandae</i> (Blanes, la Selva) Joan Llinàs	203
Excavacions en el fòrum de <i>Iulia Libica</i> (Llívia): campanyes del 2018 i 2019 Jordi Guàrdia, Cèsar Carreras, Josep Guitart	207
El derelicte Illes Formigues II (Palafrugell, Baix Empordà) Rut Geli, Guillem Mauri, Joan Mayoral	211
Mas Gusó (Bellcaire d'Empordà). Campanya de 2018 Josep Casas	217
La vil·la de Saurió o Can Rinc (Besalú, la Garrotxa). Resultats de les campanyes 2018 i 2019 Joan Frigola, Pere Castanyer, Joaquim Tremoleda	221
La vil·la romana de Vilauba (Camós, Pla de l'Estany). Les intervencions dels anys 2018 i 2019 Pere Castanyer, Joaquim Tremoleda, Joan Frigola	225
Excavacions arqueològiques a la vil·la romana del Pla de l'Horta (Sarrià de Ter, Gironès) Ana Costa, David Vivó, David Mallorquí	231
Intervenció de conservació-restauració dels conjunts de dòlies del jaciment de la vil·la romana del Pla de l'Horta (Sarrià de Ter, Gironès) David Mallorquí	235
La vil·la romana del Collet de Sant Antoni de Calonge (Calonge, Baix Empordà) Marc Prat, Josep Burch, David Vivó	239
Tres intervencions arqueològiques a l'entorn de la vil·la romana dels Ametllers (Tossa de Mar, la Selva) Joan Llinàs	243
Restes d'un celler al carrer Isaac Peral, 26 de Llafranc (Palafrugell, Baix Empordà) Almudena García	247

Intervenció arqueològica a la casa Pastors (Girona, Gironès) Maribel Fuertes	251
Torre del Telègraf Òptic o del Llamp – Recollida de mostres per anàlisi arqueomètrica del material lapidi (Girona, Gironès) Jordi Oliver, Anna Gutiérrez	255
Excavacions a la muntanya de Sant Julià de Ramis Josep Burch, Neus Coromina, Jordi Sagrera, Jordi Vivo	259
Intervencions al Puig Rom (Roses), campanya 2018 Eva Subias, Dolors Codina, José Ignacio Fiz	263
Intervenció de conservació-restauració d'una de les torres d'entrada al <i>castrum</i> visigòtic de Puig Rom (Roses, Alt Empordà) David Mallorquí	267
La Torre Desvern (Celrà, Gironès) Marc Prat, Jordi Sagrera	271
Noves intervencions al casal del Serrat o del Bertran (Albanyà, Alt Empordà) Anna Maria Puig	275
Les excavacions arqueològiques de 2018 i 2019 al castell de Sant Iscle (Vidreres, la Selva) Joan Llinàs	279
Castell de Montsoriu. Intervencions arqueològiques 2018-2019 Jordi Tura, Sandra Pujadas, Joaquim Mateu, Josep M. Llorens, Gemma Font	285
La campanya d'excavacions de l'any 2018 al castell de Malavella (Caldes de Malavella, la Selva) Joan Llinàs	289
Intervenció de conservació-restauració de les estructures arqueològiques del sector sud del castell de Malavella (Caldes de Malavella, la Selva) David Mallorquí, Cristina Macho	293
Castell de Malavella (Caldes de Malavella, la Selva). Campanya 2019 Rosa Maria Amigo	297
Actuació arqueològica al Castell de Tudela – ermita de Sant Grau (Sant Gregori – Gironès) Xavier Aguelo	301
La casa del carrer Nou, 5 de Vulpellac, (Baix Empordà) Bibiana Agustí, Almudena García	307
El castell de Juià (Gironès), les intervencions dels anys 2018 i 2019 Ferran Codina, Laia Muntaner	311
Castell d'Hostoles (Sant Feliu de Pallerols / Les Planes d'Hostoles, la Garrotxa). Intervencions 2018-2019 Bibiana Agustí	317
Les zones septentrionals del Castell de Rocabrúna (Camprodon, el Ripollès) Bibiana Agustí, Antònia Díaz-Carvajal, Almudena García	321
Intervencions al castell d'Esponellà. Bienni 2018-2019 (Esponellà, Pla de l'Estany) Jordi Merino, Anna Vargas	325
El castell de la Roca de Pelencà (Vilallonga de Ter, Ripollès) Joan Llinàs	329
El castell de Campelles (Ripollès) Albert Pratdesaba	333
Jaciment arqueològic torre de Campelles, Campelles (el Ripollès). Prospecció georadar per la descripció de restes arqueològiques Roger Sala, Albert Pratdesaba, Helena Ortiz-Quintana	337

Intervencions al Castell de la Comanda d'Avinyonet de Puigventós (Alt Empordà) Anna Maria Puig	341
Primeres excavacions arqueològiques al castell de Peralta (Forallac, Baix Empordà) Joan Llinàs	345
Jaciment arqueològic castell de Peralta, Forallac. Prospecció georadar per la descripció de restes arqueològiques Roger Sala, Helena Ortiz-Quintana, Àngels Pujol	349
Intervenció arqueològica a la torre d'en Pega (Riells i Viabrea, la Selva) Jordi Pou, Joan Frigola	355
Intervenció arqueològica al Palau Agullana Àngela G. Centelles, Maribel Fuertes	361
Intervenció al carrer de la Rectoria núm. 3 de Siurana (Alt Empordà) Anna Maria Puig	367
Ciutadella de Roses – Muralla medieval, costat de Llevant (Roses, Alt Empordà) Xavier Aguelo, Marcel Pujol	371
Intervencions per protegir i adequar diferents espais a l'interior de la Ciutadella de Roses (Roses, Alt Empordà) Xavier Aguelo	375
El fossat del castell de Palol Sabaldòria. Les intervencions dels anys 2018-19 (Vilafant, Alt Empordà) Anna Augé	379
Restauració de la torre i la muralla del monestir de la Ciutadella de Roses (Alt Empordà) Anna Augé	385
Comprovació de l'existència de muralla al carrer Major 11, de Peratallada - 2018 (Forallac, Baix Empordà) Natàlia Colomeda	389
Control arqueològic a la finca núm. 6 del carrer Sant Sebastià de Peralada (Alt Empordà) Ferran Codina	393
Torre i tram de muralla medieval a la casa Cambó de Verges (Baix Empordà) Anna Augé	397
Intervenció arqueològica preventiva a l'avinguda Juli Garreta, 20 de Sant Feliu de Guíxols (Baix Empordà) Jordi Vivo	401
Control arqueològic a la Torre de Recs (Osor, la Selva). Anys 2018 i 2019 Joan Llinàs	407
Rases de comprovació al carrer Mas Bou de Peratallada, 2017 i 2018 (Forallac, Baix Empordà) Natàlia Colomeda	411
La muralla medieval de Llagostera. Intervenció arqueològica al carrer Processó, 14 (Llagostera, Gironès) Jaume Puigredon, Joan Llinàs	415
Estudi arqueològic del núm. 4 del carrer Alemanys de Girona Jordi Sagrera	419
Torrassa, carrer Sota Muralla de Peralada (Alt Empordà) 2018 Rafel Rosillo	423
Carrer Migdia, 16 de Banyoles (Pla de l'Estany) Almudena García	427
Passeig del Mar, 23 de Sant Feliu de Guíxols (Baix Empordà) Almudena García	431

Passeig de Mar, 17-18 / carrer Sant Joan, 10 de Sant Feliu de Guíxols (Baix Empordà) Almudena García	435
Intervenció arqueològica a la plaça Major, 5 (Santa Pau, la Garrotxa) Joan Frigola	439
Intervenció preventiva al monestir de Sant Feliu de Guíxols 2018 (Baix Empordà) Natàlia Colomeda	443
Excavacions arqueològiques al monestir de Sant Miquel de Fluvià (Alt Empordà) Joan Frigola	447
Intervenció arqueològica al claustre del monestir de Sant Salvador (Breda, la Selva) Jordi Pou, Joan Frigola, Josep Lluís Òdena	451
Intervencions al solar al nord de la basílica de Santa Maria de Castelló d'Empúries (Alt Empordà) Anna Maria Puig	457
Intervenció arqueològica a l'església de Vilademont (Tossa de Mar, la Selva) Jordi Merino, Anna Vargas	461
La vella coberta de l'església de Sant Feliu de Monars, Montagut, la Garrotxa Bibiana Agustí	465
Treballs d'excavació i restauració a Santa Maria del Palau (Torroella de Montgrí, Baix Empordà) Ferran Codina	469
Restauració de la coberta de l'església de Sant Miquel de Pera (Montagut-Oix, la Garrotxa) Anna Maria Puig	475
Intervencions arqueològiques a l'església de Sant Silvestre del Mor (Sant Ferriol, la Garrotxa) Sandra Picart	479
Intervenció preventiva de control a la facultat de Lletres de la universitat de Girona (Girona, Gironès) Jordi Sagrera	483
Intervenció arqueològica a la Catedral de Girona Àngela G. Centelles, Anna Augé, Maribel Fuertes	487
La necròpolis medieval i moderna de la plaça de Sant Andreu d'Ullà Marc Bouzas, Neus Coromina	493
Noves descobertes al jaciment de Santa Creu de Rodes (Port de la Selva, Alt Empordà) Anna Maria Puig	497
Intervenció a la plaça de la Llibertat, 7 (Besalú, la Garrotxa) Daniel Giner, Emma Llach	503
Intervenció arqueològica a la plaça de la Llibertat de Besalú (la Garrotxa) Rafel Rosillo	507
La intervenció arqueològica al carrer de Banyoles, 1 (Esponellà, Pla de l'Estany) Òscar Matas	511
Intervenció arqueològica als edificis de Can Paulí - Pia Almoina (Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles) Joan Frigola, Andrea Ferrer	517
Plaça Major, 4 de Banyoles (Pla de l'Estany) Almudena García	521
Sondeigs arqueològics a la vila marinera de Pals (Baix Empordà) Anna Augé, Ferran Codina	525
Intervenció arqueològica al solar ubicat entre Mercaders 8 i Ferreries Velles 5 (Girona, Gironès) Maribel Fuertes, David Valldaura	531

La vila medieval de Roses. Excavacions al sector del carrer Major Josep Burch, Lluís Palahí, Jordi Vivo	535
Fortificació baix-medieval al carrer Ample, Antic i Valls d'en Colomer (la Bisbal d'Empordà, Baix Empordà) Bibiana Agustí, Almudena García	539
Intervenció arqueològica al Jardí Teresa Solà i entorn de l'absis de l'església de Santa Maria (Breda, la Selva) Jordi Pou	543
Ciutadella de Roses. Prospecció geofísica per delimitació i descripció de jaciment arqueològic Roger Sala, Lluís Palahí, Helena Ortiz-Quintana, Pedro Rodríguez	547
Intervenció arqueològica a l'edifici de Can Verdaguer (Anglès, la Selva) Anna Augé, Marina Sánchez, David Valldaura	551
Intervenció arqueològica de 2019-2020 a la Rectoria (la Bisbal d'Empordà, Baix Empordà) Joan Llinàs	555
Intervenció arqueològica al passeig de l'Església (Torroella de Montgrí, Baix Empordà) Jordi Merino, Anna Vargas	561
Excavació d'urgència al Camí antic de Girona 12-24 de Ruplà - 2019 (Baix Empordà) Natàlia Colomeda	565
La cellera de Sant Iscle (Serra de Daró). Intervenció al carrer Costa núm. 5 Anna Maria Puig	569
Intervenció arqueològica al tram final del rec Monar Àngela G. Centelles, Maribel Fuertes	573
L'estollador de la riera de Pedralta, Santa Cristina d'Aro, Baix Empordà Emma Ribas, Dolors Codina, M. Francesca Pullia	579
Carrer dels Sastres, 18-20 (Olot, la Garrotxa) Natàlia Colomeda	581
Intervenció arqueològica l'any 2018 al carrer Verge Maria, 8 - Can Déu-siau Joan Llinàs	585
C/ Convent dels Agustins, 3 de Palamós (Baix Empordà). 2019 Rafel Rosillo	589
Intervenció arqueològica al Pont de Valentí (Montagut i Oix, la Garrotxa) Joan Frigola	593
El Trull d'en Meranges. Intervenció arqueològica al carrer Font Mollor, 6-8 (la Selva de Mar, Alt Empordà) Jaume Puigredon	597
Intervenció arqueològica a Can Tapioles, avd. de l'Església 25 de Santa Cristina d'Aro (Baix Empordà) Anna Maria Puig	601
La sínia del carrer d'en Pau Casals núm. 9 de Vilabertran (Alt Empordà) Anna Maria Puig	605
Intervenció a l'espai públic rere l'església de Sant Cebrià de Vilafant (Alt Empordà) Anna Maria Puig	607
Intervenció arqueològica d'urgència al forn localitzat al carrer Josep Ponsatí de Banyoles (Pla de l'Estany) Xavier Aguelo	611
Intervenció arqueològica a la Casa de la Font Berenguera (Quart, Gironès) Jordi Merino, Anna Vargas	615

Intervenció a l'antiga rectoria del carrer dels Escudillers núm. 3 de Cabanes (Alt Empordà) Anna Maria Puig	619
Actuació arqueològica a la porta de terra i fossat de la ciutadella excavacions 2017-2019 (Roses, Alt Empordà) Xavier Aguelo, Natàlia Colomeda, Marcel Pujol	623
El castell de Sant Nicolau de Camprodon (2018-2019) Almudena García, Antònia Díaz-Carvajal, Bibiana Agustí	627
Intervenció arqueològica a la banqueta del camí cobert i neteja de la bassa del fossat (sector sud-oest) de la fortalesa d'Hostalric (la Selva) Jordi Pou	631
Intervenció arqueològica en el talús del baluard sud-est del castell d'Hostalric (la Selva) Esther Medina	635
Les criptes i els túnels soterranis de l'església del convent de Sant Agustí de Castelló d'Empúries (Alt Empordà) Anna Maria Puig	639
Convent de Caputxins de Figueres (Alt Empordà) Anna Maria Puig	643
Convent de Sant Josep (Girona, Gironès) Rosa Maria Amigo, Maribel Fuertes	647
Carrer dels Bous de Verges (Baix Empordà) Almudena García	651
Castell de Palol de Revardit (Pla de l'Estany) Almudena García, Bibiana Agustí	653
Intervenció preventiva al parc Cors Guinart de Celrà (Gironès) Ferran Codina	655
Control arqueològic de les obres d'urbanització del carrer de la Barcelona de Figueres (Alt Empordà) Anna Maria Puig	659
El refugi aeri de la plaça de l'Estació de Figueres (Alt Empordà) Anna Maria Puig	663
Actuacions del Servei de Monuments de la Diputació de Girona Lluís Bayona	667

La necròpolis medieval i moderna de la plaça de Sant Andreu d'Ullà

Marc Bouzas, Neus Coromina

DADES DE LA INTERVENCIÓ

Municipi

Ullà

Comarca

Baix Empordà

Cronologia

IX - XVIII

Tipus de jaciment

Necròpolis

Dates de la intervenció

Febrer 2019

Tipus d'intervenció

Preventiva

Direcció

Marc Bouzas

SITUACIÓ I PRECEDENTS HISTÒRICS

El jaciment del qual es parlarà a continuació fou descobert al febrer de 2019, en el marc de la pròpia intervenció que aquí s'exposa. Se situa a la plaça de Sant Andreu d'Ullà, al nucli antic d'aquest poble baix-empordanès. Va ser durant les obres de condicionament de gran part del nucli antic d'Ullà quan es va procedir a aixecar les antigues pavimentacions del poble (datades dels anys seixanta del segle passat), per modernitzar-les i canviar les canalitzacions de diferents serveis bàsics. Aquestes obres es van haver d'aturar per la troballa i destrucció parcial de les restes antropològiques que es van excavar i que aquí s'exposen.

El primer que cal destacar en parlar de precedents arqueològics al poble d'Ullà és que, de fet, no n'hi ha. Mai s'havia excavat cap solar de dins de la vila i per tant aquesta és la primera intervenció arqueològica que es duu a terme al poble, tot i que es té constància de la seva existència des del segle IX (Mallorquí/Soldevila 2006, 165). De la mateixa manera almenys dos espais religiosos ja funcionen en cronologies alt-medievals: la parròquia del poble a redós de l'església de Sant Andreu d'Ullà, constituïda al segle IX (Mallorquí/Soldevila 2006, 196) i la canònica de Santa Maria, fundada al 1121 i secularitzada al 1592. (Mallorquí/Soldevila 2006, 212; Turró 2006, 335). És de suposar que a redós d'aquests espais es van començar a disposar enterraments i així s'ha pogut documentar.

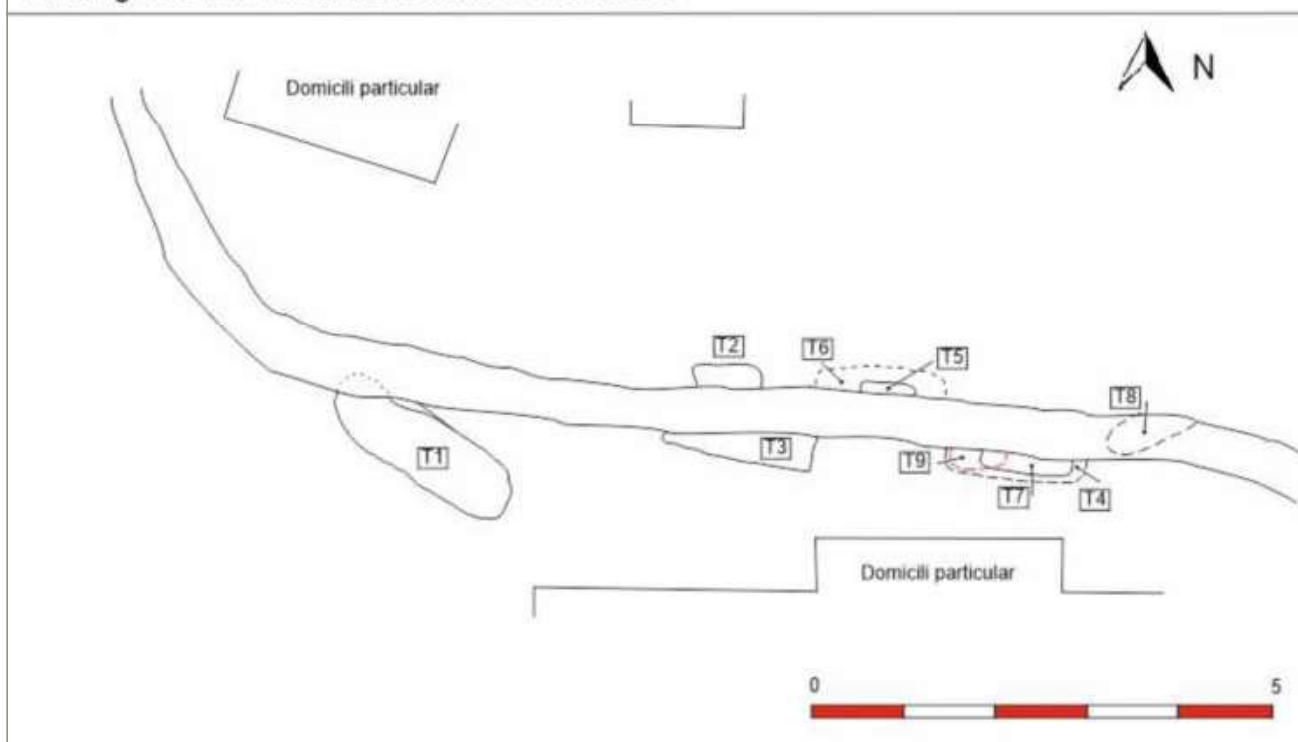

Figura 1. Planta de situació de les diferents tombes.

L'EXCAVACIÓ DE L'ESPAI CEMENTIRIAL

El primer procediment que es va dur a terme, abans d'iniciar la intervenció arqueològica com a tal, va ser revisar tota la terra extreta prèviament a l'aturada de l'obra. Aquest sediment (UE 1002) era el farcit de la rasa que va posar sobre avís de l'existència d'uns ossos humans. Recollint les restes esquelètiques d'aquesta UE 1002 es va poder determinar un MNI de set individus (cinc adults i dos infantils). Cal remarcar que en aquest mateix estrat de terra remoguda apareixien trossos de terra que pel color i textura eren clarament el reompliment de tombes destruïdes així com lloses de pedra, evidenciant la més que plausible existència de tombes de llosa, malauradament també destruïdes en el moment de l'arribada dels arqueòlegs.

Un cop acabades aquestes tasques preliminars es va optar per acabar l'excavació de la rasa que havia quedat interrompuda per l'aparició dels ossos humans. En l'excavació d'aquesta rasa (UE 1005), així com de les terres que se'n van extreure (UE 1003) no es van documentar restes antropològiques, però sí algun fragment ceràmic datat de finals del s. XVIII o principis del s. XIX.

Definida la rasa i els enterraments afectats, es va optar per excavar-los en ordre, d'oest a est i de manera progressiva. S'insinuava ja abans de començar la intervenció un retall en la roca, que semblava una tomba

antropomorfa retallada a la roca natural de la zona. Efectivament l'excavació d'aquest sector oest va posar al descobert un retall (UE 1006) de forma ovalada, que a més en diversos punts tenia una sèrie de pedres (UE 1007) que constituïen una estructura al seu voltant (la tomba pròpiament dita, que hem anomenat tomba 1 i per sort només estava afectada per la rasa d'una manera molt parcial).

Essent la tomba 1 la més ben conservada i remarcable, seguidament es va procedir a excavar les altres tombes que havien quedat afectades per la rasa. Cal destacar que cap d'aquestes tombes conserva elements estructurals, ni se'n pot definir la fossa. A més, els individus que es van recuperar en aquestes tombes només estaven conservats d'una manera parcial, ja que en la majoria dels casos, van quedar retallats per la rasa. En total, durant tota la intervenció es van poder recuperar fins a 9 tombes i 11 individus (Fig. 2).

Aspectes antropològics

A falta d'un estudi antropològic detallat procedim a donar algunes dades recollides durant el treball de camp i la posterior neteja de les restes.

Com hem explicat a l'apartat anterior es van documentar fins a 11 individus, però enterrats en 9 tombes. Això s'explica perquè a la tomba 1 s'hi van poder documen-

E/UE	Orientació	Conservació	Sexe	Edat
1/1008	E-O	Pràcticament complet	Masculí	Madur
1/1011	-	Vàries parts esquelètiques	Indet	Adult
1/1020	E-O	Pràcticament complet	Femení	Madur
2/1013	E-O	Crani i tronc superior esquerre	P.masc	Madur
3/1016	E-O	Extremitats dretes i algunes costelles	Indet	Madur
4/1022	E-O	Crani i tronc superior dret	Indet	Madur
5/1026	E-O	Falta el crani i les extremitats superiors esquerres	Indet	Perinatal
6/1029	E-O	Tronc superior dret i tronc inferior esquerre	P.fem.	Madur
7/1032	O-E	Falta crani i tota la lateralitat dreta	Indet.	Jove
8/1035	E-O	Falten extremitats superiors i les inferiors esquerres	Femení	Madur
9/1038	E-O	Tronc superior i pelvis drets	Indet	Adult

Figura 2. Quadre resum de tots el individus recuperats.

tar fins a tres individus sebollits a la mateixa estructura (tomba antropomorfa excavada a la roca). Els altres 8 individus estaven enterrats de manera individual.

La tomba 1 (UE 1007 és la que té una interpretació estratigràfica més complicada. Dels 3 individus que hi ha dipositats només dos es van trobar enterrats en posició anatòmica, ja que el tercer enterrament va ser remogut del seu espai original i es van trobar les restes òssies sense connexió anatòmica.

El primer individu que es va recuperar en aquesta tomba 1 era el més modern dels tres (UE 1008) i es tracta d'un individu masculí i madur en molt bon estat de conservació. Com a fet remarcable es va recuperar a prop de la mà una bivalva (*Glycymeris* sp.) que semblava acompanyar al difunt. Aquesta troballa es podria relacionar d'alguna manera amb la tradició d'enterrar-se amb l'anomenada "petxina dels pelegrins" (*Pecten jacobaeus*) sobretot durant el segle XII, com en algunes de les tombes excavades a la Plaça del Monestir de Sant Esteve de Banyoles (Agustí et al. 2014). Si fos així tindríem una datació per aquest individu, però el fet que sigui una espècie malacològica diferent no ens permet afirmar amb rotunditat aquesta hipòtesi.

Una vegada extret l'individu (UE 1008) es va poder documentar una sèrie de restes esquelètiques remogudes per a aquest individu 1008 pogués ser enterrat. Aquests ossos sense connexió es van agrupar i determinar com a un sol individu de sexe indeterminat i adult (UE 1011). Seguidament es va procedir netejar el reompliment argilós que quedava per deixar el fons de la tomba al descobert. La sorpresa va ser quan va aparèixer un tercer individu, també en molt bon estat de conservació i que es va determinar com un individu femení i madur (UE 1020). Aquesta dona doncs, era en re-

alitat l'enterrament més antic dels tres i possiblement d'una cronologia entre els segles IX-XI. Hi hauria una petita possibilitat que l'individu 1011 fos l'enterrament originari de la tomba i que hagués estat remogut per a que l'individu 1020 pogués ser sebollit, tot i que aquesta hipòtesi és molt poc probable ja que les restes de 1011 es van trobar per sobre d'un farcit compacte (UE 1019) cobria totalment l'esquelet 1020.

Si analitzem aquests individus que acabem d'exposar juntament amb la resta d'esquelets del jaciment podem veure que tot i només tenir una petita part intervinguda de l'espai del cementiri, ja s'hi pot constatar variabilitat de gènere i d'edat. Tot i que encara no s'hagi pogut determinar el sexe de molts dels individus, de moment s'han identificat dues dones i dos homes. També es pot observar que dels 11 individus recuperats 10 són adults i només hi ha constància d'un enterrament infantil (Fig. 2) Dels enterraments adults es possible classificar com a madurs fins a 5 dels individus i només 1 com a jove. Els difunts, a l'espera d'un estudi més exhaustiu, serien individus adults sense determinar.

Pel que fa a la disposició de les tombes, excepte l'individu recuperat sense connexió anatòmica (1011), tots els esquelets estaven orientats est-oest, amb el cap senyalant l'oest, com és habitual en aquest tipus de cementiris. Això sí, hi ha una excepció, l'individu la tomba 7 (UE 1032) està orientat just al revés i el seu cap senyala l'est. A més, ni no tenim en compte l'enterrament infantil (UE 1026) totes les altres restes van ser dipositades en posició de decúbit supí.

CONCLUSIONS

L'ús d'aquest espai com a cementiri es remunta molt plausiblement a l'època medieval, segurament pels

vols del segle X. Com a testimonis d'aquest moment més antic s'ha documentat una tomba excavada a la roca (tomba 1), així com una possible tomba de lloses (prop tomba 8). Testimonis més recents d'enterraments a la zona el donen els claus metàl·lics trobats vora diversos morts, així com també les ceràmiques recuperades d'època moderna. Cal afegir que es pot descartar l'idea de que es tracti d'un cementiri monacal, ja que com s'ha explicat anteriorment hi ha determinats alguns enterraments femenins i un d'infantil.

L'espai hauria caigut en desús segurament en època moderna quan amb l'espai del tot ple i la construcció de Santa Maria el cementiri s'hauria traslladat davant de la dita església, lloc on es trobava el cementiri fins a la recent construcció de l'actual cementiri d'Ullà. Cal recordar que es van efectuar en el marc d'aquesta mateixa campanya una sèrie de rases davant d'aquesta església i es va poder comprovar que efectivament a part dels nínxols hi ha també individus sebollits al terra

BIBLIOGRAFIA

AGUSTÍ, B., GARCÍA, A., DÍAZ-CARVAJAL, A. 2014, Plaça del Monestir i carrer Nou (Banyoles, el Pla de l'Estany), *in Dotzenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona (Besalú)*, Girona, Universitat de Girona, Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona, 371-375

MALLORQUÍ, E., SOLDEVILA, X. 2006, De la conquesta carolíngia a la fi de l'edat mitja, *in* Saurí, C., Soler, S. (eds.), *Història del Baix Empordà*, Girona, Diputació de Girona, 141-293.

TURRÓ, J. 2006, De 1714 a la Restauració, *in* Saurí, C., Soler, S. (eds.), *Història del Baix Empordà*, Girona, Diputació de Girona. 371-547.